

altres aigües): hi anaven grans colles d'amics i famílies a fer-hi dinars i costellades; el meu oncle Alfons m'hi havia dut un sens fi de vegades en els anys 1912-15: jo en sentia dir *el febià*, però com que a les parts del pati extern del mas hi veia escrit *Can Llavallol*, comprenia, confirmat per l'oncle, que aquesta era una variant més cultivada d'aquell nom; tot i que tots i ell mateix ho deien d'aquella manera, o com a molt, *febaià*; recordo també de «Les Presons Imaginàries», que el meu pare i els altres presos de Montjuïc es prometien anar-hi a fer una arrosada... si sortien amb vida de les reixes.

III. Serrat *dəz əbəzəls* a l'alta vall de Camprodon, te. Llanars, pic alt d'Espinauga, d'on davalla una clotada entre Can *Collell* i Can *Genís* (1935, vii, 130.3).

IV. Una altra pda. de forma semblant, *Loz əbəzəls*, cap amunt de la serra, te. Les Anoves (agr. d'Oliana, a l'esq. del Segre mitjà) (xviii, 57).

V. Coll de *la bəzə*, recollit en l'enq. d'Abella de la Conca, per l'explorador de l'*Onom. Cat.*, Rafel de la Torre (nº 315, en les seves enqs. de 1954). No sembla possible que IV i V siguin prolongació d'un mateix topònim: hi ha uns 25 k. i potser el curs del Segre entremig.

VI. A l'alta Ribagorça (vall de l'Isàvena), en un doc. de 996, relatiu a Güel, i també a Esdolomada i Balasañ, un mateix lloc duu successivament el nom *Savagolum* --- *Savajol* (SerranoS., *NHRbga*, 472.5; publ. de nou per Abadal, *P. i R.*).

ETIM. No es pot creure casual la repetició del nom *Lavajol* o *Avajol* o *Llavallol*, -aiol, en 6 comarques ben separades, i en totes elles designant indrets vora una deu o riuet o barrancada aigualosa. Fort indici d'un nom que en català (o en el seu pròxim passat) tenia un sentit apel·latiu (notem l'ús amb article (*el, los*) en el II, III, IV), i relacionat amb aquest. Hi havia existit, en efecte, un mot, *lavayl*, que ens és conegut a la nostra toponímia, en llocs diversos, en variants naturals com *Llavall* o *lavais* plural etc. (Cf. arts. *Llavall*, *Lavaix*, *Navall* etc. supra). Ací el dim. en -ol indicant un xaragall etc., més modest. Com allí s'ha indicat, és el ll. cl. LAVACRUM (amb sufix trivialitzat LAVACLU). Es mantingué la unitat del nom en el nostre II havent-se-li tornat *Ll-* la inicial, però en els altres, havent-se pres la primera síl·laba per l'article femení *la-*, la lateral ja no es canvià en *ll-*; i fins s'innovà en plural: *Els A-*, en el III i el IV, i en I i II, hi hagué un conat (molt repetit en I) de substituir l'article normal *La* pel seu contrincant vulgar *sa*, és a dir, que estava per produir-se una altra separació com la de SAMBUCA / *Samuga* en *La Muga*, sinó

que en sentit invers. Fets més o menys anàlegs es repeteixen en noms com *La Baillòria* / *Sabaldòria*, *L'Arrabal* / *Sarral*.

Valarma, V. *Balarma* *Valarties*, V. *Arties* *Valat*, V. *Vallat* *Valella*, V. *Valiella* *Valells*, V. *Vall* (α) *Valenç*, V. *Valents*

10 VALÈNCIA

Nom de la ciutat, i després Regne i País Valenciana.

PRON. *balənsja* (o *valənsja* en les zones transsuscroniques i transpalàntiques) pertot en el P. Val. i cat. occid., -*ənsja*, -*ia* en les parles orientals. literàriament i tothom ha acceptat en terres valencianes la grafia *València* (ja Carles Salvador, *Vocab. Ort.*, Mateu-Llopis, *El País Val.*, «*Acció Valenciana*», Sanchis Guarnier, etc.).

No ens escau ací entrar en la qüestió (ni en dubtem ni ho garantim) del nom pre-romà de la ciutat: Turis, Tyris, Edeta?

Com a dicc. etimològic, basti'ns constatar que VALENTIA és ja el nom de la ciutat en els clàssics romans Sal·lusti, Plini, Florus, i un fragment de Pomponi Mela. Res de pre-romà no hi hagué a la base d'això, simplement derivat de VALENS, -ENTIS, part. de VALERE 'ser fort'.

Tampoc ens caldrà ser exhaustius en la documentació del nom en els escriptors i fonts aràbigues: pertot escrit *balənsiya* (p. ex. en el Himyari, que remunta fins al S. XIII); *Ualència* (*PALc.*, 424a24); i en el gentilici fou *balənsi*, però, segons la norma del vulgar hispànic, l'accent reculà a la síl·laba pretònica tancada *valənci*, pl. -*ciin* (*PALc.*, 424a25): en efecte, és la forma que ja trobem en el *Rept.*, com epítet de NP moro: «*Mahomat Albalenç*» (Bof.110.11 i passim). La ciutat de València sarraïna era considerable, donats els nivells demogràfics d'aquell temps, i l'estretor a què la condemnava el fort i rígid recinte mural·lat: per a l'a. 1238 L. T(erés) B. la calcula en 15.000 ànimes (*Al-And.*xvi, 167).

Sobre les tribus del Regne sarraí, notícies en Jul. Ribera, *El Arch.* I, 83-85, des d'*Onda*, *Uixó*, *Morvedre*, *Alzira*, *Cocentaina*, *Albaida* i sobretot *Xàtiva* i *Dénia*. D'ell també un assaig sobre els escriptors creatius, i viatgers valencis en *El Arch.*, 1.7- 1.9, com el poeta Ibn Hafaça d'Alzira, els grans erudits Ben Alcama i Ben Albar de Val. I ben detallades i extenses les dels viatgers ben Djobair i Sa'd Al-Ĥair; i les consideracions sobre les infl. berebers (I, 169-172) sobretot fundades en deduccions toponomàstiques, val a dir sovint massa discutibles o errades del tot, *El Arch.* I, 169-172. Sobre la capitulació de València firmada amb Zaén, perduda en l'original, però críticament restituïda